

ШКОЛСКИ ГЛАСНИК

ЛИСТ ЗА ШКОЛУ И УЧИТЕЉЕ

Бр. 10.

У Новом Саду, 30. маја 1910.

Год. III.

САДРЖАЈ: Вежбаоница учитељских школа, од Ј. Искруљева. — Концентрација у настави. — Баци против школе, од Ж. Алексића. — Школа и настава: Трећи међународни конгрес за образовање у Бриселу. — Црквено-приходске школе у Русији. — Школске награде. — Нов закон за осн. школе у Виртембершкој. — Просветни рад у руским колонијама. — Учитељство: „Начелна борба“. — Терорисање српских учитеља у Босни и Херцеговини. — Конгрес словенског учитељства у Кракову. — Русинско учитељство у Галицији. — Мађарски наставни савез. — Учитељске трајбине у Белгији. — Учитељ на универзитету. — Срески учит. зборови: Седница ст. бечејског среског учитељског збора. — Књижевне белешке: Нови немачки списи за наставу у природним наукама. — Белешке.

Вежбаоница учитељских школа у Сомбору.

Задатак је учитељске школе, да пружи учитељским приправницима опће, а наособ теоријско и практично-педагошко образовање.

Практично-педагошко образовање даје приправницима вежбаоница дотичне школе.

У њој се упознају приправници са спољашњим уређењем и унутрашњим устројством народне школе. У њој слушају учитељски приправници узорна предавања учитеља вежбаонице, проф. методике и проф. стручњака. У њој се чине разни експерименти; ту се вежбају учитељски приправници у практичном школском раду.

Центрум учитељске школе треба да је вежбаоница. Рад осталих наставника, предмети осталих наука, треба да даду директиве, могућности и упутства ради усавршавања ученика, да буду добри теоретичари и добри практичари. Вежбаоница треба да је, по своме спољашњем уређењу и унутрашњем устројству, узорна школа. Спољашње уређење захтева, да вежбаоница одговара прописима и захтевима модерне школе. Она треба да буде модел, коју ће копирати учитељски приправници и учитељи. У првоме реду захтева се да буде зграда вежбаонице модерна. Она треба да има више просторија и то: једну или две дворане за комбиновање разреда, дворану за децје склопиште, радионицу и т. д. Она треба да има удобно двориште са гимнастичким сивама и узорно урђен

школски врт. Учила и намештај треба да су потпуни и модерни. Без музеја, физикалног кабинета, ђачке и стручне библиотеке не може да буде школа модерна. Једино овако уређена вежбаоница може да послужи учитељским приправницима за углед.

Вежбаоница учитељских школа у Сомбору, не може се назвати модерном школом. Ако сравнимо нашу вежбаоницу са вежбаоницама државних учитељских школа, тада је наша испод критике. Наша је вежбаоница смештена у згради учитељичке школе. Зграда учитељичке школе, сама по себи, не одговара модерној школи. То је стара, обична кућа без икаквог модерног уређења. У једној великој и доста мрачној дворани налази се вежбаоница. Побочних одељења, уређеног дворишта и баште нема. Учила су доста примитивна и непотпуна. Ђачке и стручно-педагошке књижице нема. Њено спољашње уређење не одговара модерној школи.

Вежбаоница је шесторазредна. Она има да удовољи потребама учитељске и учитељичке школе. У Аустрији вежбаоница има по 4, 5 снага, неке по 10, 11 па и 17 снага [државне препарандије у Горици]. У Хрватској свака вежбаоница има више од 4 снаге. Код нас у Угарској већина учитељских школа има вежбаоницу са 2 снаге, а врло је мали број са једном. Вежбаоница у Београду има преко 4 учитељ-

ске снаге. У сомборској вежбаоници ради једна снага. Можемо преставити, какав се огроман посао захтева од те једне снаге. Обавезних часова има 33, корегирање практичних радова и давање упустава износе минимум 7 часова. Од те снаге захтева се недељни рад од 40 часова — осим цркве. А где је поред тога: спремање за узорна предавања, изтављање тема за практичан рад, студирање и рад на књижевности, који се од њега захтева. Мислим да је то такав посао, који се ни од надничара не захтева.

Поред такве преоптерећености учитеља вежбаонице, захтева се да вежбаоница буде „узорна школа“. Захтева се од ње да покаже узоран успех са својим ученицима. Да ли је то могуће, видиће се из ових факата.

Тежак је терет на плећима учитеља шесторазредних школа. Од њих се захтева посао, који је неизведив. Нова наставна основа ставља и њима исте захтеве као и учитељима подељених школа. То је неправда! Она се ни најмање не обзире на време, које је дато тим школама. Градиво се мора свршити, успеха мора бити, иначе тешко теби учитељу. Овај је поступак право немилосрђе према учитељима шесторазредних школа.

Да ли је могуће удовољити истом захтеву, са мањом дозом времена, нека говоре бројеви. Одношај броја часова подељене — према неподељеној школи стоји овако: I. разр. 5 : 22, II. разр. 6 : 22, III. разр. 5½ : 25, IV. разр. 6 : 27, V. разр. 6 : 29, VI. разр. 6 : 29. Ако се још узме, да је нова наставна основа превод са државне наставне основе, онда из тога произлази ово: Државна наставна основа тако је прегнантна у градиву, предметима, да је тешком муком изведљива и у државним школама. И сами учитељи државних школа (особито неподељених) дизаху гласа против такве наставне основе. Наше су прилике у толико теже, што ми имамо да се боримо са мађ. језиком; ми смо осим тога оптерећени веронауком, словенским језиком, црквеним појањем и дужностима у цркви. Физичка је немогућност, дакле, да шесторазредна школа покаже исти успех, као и подељена школа. Доброг успеха у њој

не може бити, јер све што се у шесторазредној школи ради, све је то површно, лабаво и несигурно.

Поред таквих тешкоћа, захтева се од сомборске шесторазредне вежбаонице, да задовољава својим радом два завода и да покаже узоран и еклатантан успех — бољи и модернији од подељене школе.

Ако се обазremo на наведене цифре, онда је такав захтев просто: иронија. Но још је већа иронија, ако се обазremo на унутрашње устројство рада у вежбаоници, из којег ћемо моћи добити јасну слику о слабом успеху и ништавној сврси такве вежбаонице.

По новом наставном плану у шесторазредној школи за читање и писање у I. разр. има се на расположењу ½ часа недељно, за очигледну наставу недељно ½ часа, за рачун ¾ часа, за веронауку 1½ пртање 15 минута, за певање 5 минута, за гимнастику 15 минута. У првом разреду најглавнији је предмет читање и писање. Учитељски приправници треба што чешће да слушају узорна предавања из тога предмета. У том предмету треба да се што више избегавају. На њему треба да виде експерименте разних метода. То по часа недељно треба да удовољи потребама III. разр. женске препарандије, III. р. м. пр, IV. разр. м. преп., IV. р. ж. преп., то по часа недељно треба учитељ да употреби за узорно предавање, експериментацију разних метода и корегирање, можда, неуспелог рада учитељског приправника. За овакав захтев потребна су минимум 3 часа недељно, а не недељно ½ часа. То исто важи и за веронауку, рачун. Време од 5 минута за певање и појање, 15 минута за пртање и моделовање, 15 минута за гимнастику, просто је иронија. Та учитељ добро да се окрене прође 5 минута. За такав минимум времена захтевати модерно пртање, певање са нота, гимнастичке вежбе просто је апсурдум. Тако је то са свима предметима. А кад ће учитељ да поправи оно, што је учитељски приправник покварио у вежбаоници, то нико не пита. Он мора да покаже одличан успех; он мора са својим ученицима да брилира, иначе тешко њему. Суд лажика и непозваних руши му сваки реноме,

и изједначује га са учитељем, који ништа не ради.

Шесторазредна вежбаоница, према нашим околностима, не може да буде од користи учитељској школи. У таквој вежбаоници учитељски приправници не могу да стеку оно благо, које им је за живот потребно. У таквој вежбаоници не могу да виде узор једне школе. Таква школа им је обична, можда и гора од других основних школа. Таква је школа физички и морални убица за учитеља вежбаонице. На њему је огроман терет, на њему је морална одговорност. По многима, он је крив, он је неспособан и неумешан. То је суд ученика, родитеља и околине. Нико не пита, како је том учитељу са шест разреда, две препарандије, мало часова, 40 обилгатних часова свога рада.

Овome злу треба лека. Вежбаоница није зато, да мучи ученике и учитеља вежбаонице; она није зато, да само задовољи државну власт тиме, што постоји; већ је зато, да оспособи приправнике, да буду добри и практични учитељи. Шесторазредна вежбаоница то не може постићи. Потребно је, дакле, да свака учитељска школа има своју засебну вежбаоницу. На свакој вежбаоници треба да раде бар 2 снаге. Један учитељ држао би I. и II. разред. Други учитељ држао би III., IV., V. и VI. разред. Овим начином добило би се много у времену. Тиме би било довољно времена, да се вежба III. и IV. разр. недељно по више пута на једном предмету. Било би времена, да приправници што више слушају узорна предавања и да се опробају разни експерименти. Тада учитељ вежб. не би био оптерећен са преко 40 часова, те би могао боље да се посвети својој идеалној позиви, усавршавању својој и својој школе.

У овоме смислу поднесена је преставка на Школски Савет. Наиме: да свака учитељска школа има своју засебну вежбаоницу; у свакој вежбаоници да раде минимум две снаге; да се смести у модерну зграду са потребним просторијама, да се снабде потребним и модерним училима и намештајем.

Школски Савет требао би ову ствар озбиљно да узме у претрес, јер будућност

наших школа, будућност наших учитељских генерација зависи од правилног решавања овог питања.

Јов. Искруљев.

Концентрација у настави.

(Наставак.)

С планом упоређено градиво освојило би ученика на сваком часу, и тада би школа учинила оно што јој је највише могуће, да јој од ђака нестане један недоучен човек, него сталожен и умешан. Тада би он схваћао и у учењу зашто баш ово учи, а не друго што и тада не би био наставни план само у глави учитељевој, него би се и дете с њиме упознало. Тада би дете и према ономе што учи, сасвим друкчије стојало, него кад му се једног часа говори о једном, а другог часа о нечем другом, без да зна зашто.

Кад смо овако уопште прегледали значај концентрације у настави, поћи ћемо у разгледање, колико је она у напреднијим западним школским приликама, дошла до унапређења и својег правог положаја.

Њено име појавило се тамо педесетих година прошлог столећа. Покушали су да групишу све предмете око веронауке или читанке, покушај није испео за руком, јер су у пракси ипак сви предмети текли својим самосталним током и напослетку се све svelo на то, да се концентрација с планом, заменила спајањем сродног градива од случаја до случаја. Други њен период почео је 1865. г. Научно су јој почели темељ оснивати Стој, Цилер и Дорпфелд.

Хербарт каже: „Само оно што је знатно јако и многоструко спојено, излази лако и често пред душу и само оно што је веома одлично, изазива на деловање“. „Дубоко осећање и снажно деловање, може се постићи кад су душевне моћи прибрране и за ширим интересовањем напрегнуте. Без овог склада нема репродукције, нема памћења, нема аперцепције, ни фантазије, нема логичног закључка, нема воље, нема ни делања“. Тако вели О. Шмит. С тога су потребне нарочите педагошке спреме за

концентрацију, а све што ту спада назива се концентрација с планом.

Така с планом концентрација је методичка или концентрација наставне основе. Методичкој концентрацији су у помоћи формални степени у настави: Припрема, спајање и примена. А концентрација наставне основе тиче се у главном само спољашњег њеног уређења и поделе. Дörpfeld истиче у овоме раду ове 4 тачке:

1. Нормалност наставне основе (да је у њој потпун број предмета).

2. Сваки предмет да је потпуна целина т. ј. код неког сложеног предмета као што је веронаука, морају разни огранци бити везани у један заједнички поступак (библ. приче, катихизис, изреке, песме и т. д.)

3. Наставно спајање свију предмета, према њиховој природи.

а) Стварна и језичка настава.

б) Стварна настава и настава о облицима (слика, цртеж, калуп у опште ручни рад).

в) Предмети стварне наставе међусобно.

4. Средишње место за веронауку да послужи образовању мишљења и карактера.

За израду оваке наставне основе, истиче Стој ова три закона:

1. Дидактичку статистику. Она одређује градиво које ће се упоредо узимати а тражи да се за свако доба и свако главније интересовање спреми материјал који томе одговара.

2. Закон дидактичке пропедевтике, која тражи постепеност и сређује градиво тако, да свако ново наставно градиво, нађе у претходњем градиву основе за представе које треба да се приме.

3. Закон концентрације која се о томе стара, да се дух не умара с брда, с дола покупљеним сваштаријама и да му се не износе масе престава без икакве везе, него да се већ у основи уједињено, сродно, спојено градиво даје васпитанику.

Код оваког истављања градива важно је одређивање пропорције, која мора рачунати са вредношћу појединог градива, а помоћу овога да одржи равнотежу у многостраности градива.

С тога се мора већ при изради на-

ставне основе расположити градиво тако, да се омогући спајање појединих знања, која не смеју стојати осамљена или свако за себе. Јер идеја концентрације само тако се може спровести у настави, ако је наставна основа удешена према тој идеји.

Кад се после овога за часак обазремо на нашу Наставну Основу, видећемо да се у њој покушало нешто да се одговори оном другом огранку концентрације по Дörpfeldовом распореду, који се тиче Наставне Основе у опште, јер су предмети тако груписани како би ближе били оваком захтеву. Но и ту се само код веронауке јаче опажа онај педагошки захтев који је Дörpfeld истакао у својој 2. тачци. Дочим се код даљег градива није могло ни толико дати путоказа учитељу. А то је сасвим појмљиво, јер Наставна Основа, која би се ма и у мањој мери показала да је досједна у том правцу, захтева веома дубоке студије и много дужег времена за сређивање, него што је то био случај код израде ове наше Наст. Основе која је за тако кратко време и сложена и већ у посао пуштена.

Оном другом — методичком огранку концентрације, Наставна Основа је тек обећала, да ће дати путоказа у своме упутству. Но и кад добијемо то упутство знатан део нашег учитељства, а то је старије учитељство, доста ће се лајички наћи у њему првих година, јер ранијих година није се у нашој учитељској школи упознавало са тим модернијим принципима у настави, као што су формални степени, а то из простог разлога што ти принципи нису ни у тих напреднијих народа били још освојили земљиште.

Шта више они ни тамо још ни данас нису постали свугде педагошко вјерују, а где су усљед повољнијих прилика могли постати то, још није над њима изречен коначан заједнички позитиван суд, свију признатих педагошких мислилаца, него их има и који су за и који су против.

(Наставиће се.)

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Ђаци против школе.

(Разговор са матурантима).

Сад, када се приближују завршни годишњи испити и матуре, опет се истиче школско питање и све наше интересовање, обрнуће се омладини.

Сваке године ускрсава то питање и интересовање и на разне се начине расправља и дотерива, али по новинама.

Нема ваљда пјоле мислена човека, коме би се данашња настава у средњим школама свидела.

Сасвим је дакле природно, што се сада у ово време, тим питањем много позабавимо. Сад, кад су матуре на прагу, заинтересују нас наши матуранти — будући народ.

Вредно је забележити, да се међу многима, који се мал'те не перподично баве тим питањима, ни један не сети, да за мишљење у томе питању упита саме ђаке, о чијој се кожи ради. За извесно је, да би се овим путем у ово питање, унело више светлости.

Један честит педагог, скупио је од самих ђака драгоцене податке, који садрже мишљења ђака у питању наставе и њена реда, по средњим школама.

Ти подаци, јесу поверљиви разговори свршених матураната. Они су питани: „шта мисле, т. ј. како они сами оцењују у средњој школи осмогодишњи рад и шта имају да примете, на метод наставе?“

Ево тих одговора:

1. О настави у вери, много их је, — избегавајући јаснија објашњавања, — говорило. Али, оно што рекоше, не беше утешно. Сумња, неверовање извире из њихових речи. По самом гласу, када о овом предмету говорише, чисто се осећа она борба, она немоћна душевна борба, која их је толико измучила, почев још од детињског доба, када се вера у њих усађивала, па до младичког, када се природне науке и у природи упознате истине, ухватише с вером у коштац.

И, кроз ову борбу, морадеше деца проћи без поузданог путевође.

Највише их дирају противности међу вером и природним наукама. Многи се потужише на ону неспособну празнину и дотужа

лост, коју на часовима веронауке осећаху, а нарочито, приликом понављања.

Многи веле, да су часови веронауке упропаштено време, а многи, када беше реч о немогућности извесног учења вере, узвикнуше:

„Ако се наука о моралу, зида једино на оваком магловитом и несигурном темељу: тада боље остајмо дивљи у природном стању и, за цело ће упознавање природе и друштво, бити кадри на здравом и сигурном темељу подићи зграду, чистог људског морала!“

Многи осуђују учење сухопарне граматике. Стилистику, реторику и поезику, преместили би у најстарије разреде.

С досадом и готово мржњом, помињу и историју књижевности, која досађује и убија сву вољу ученицима, силним сухим историјским подацима; мноштво разјашњења и објашњавања, која по некој извесној скали, вуку за собом ђаке од непријатности, до подсмеха.

Многи држе, да се разумевање и поштовање величина из историје књижевности, пропусти, самој омладини.

Нарочито се многи противе, што се историја књижевности предузима засебно од историје умног развитка просвете у опће.

Многе књижевне творевине, стоје у непосредној, тесној вези, са ускрелим идејама извесног века, па се такве творевине тек онда могу потпуно схватити, кад смо на чисто са просветом тога века у опће.

Многи мисле, да би учење посебне историје књижевности, ваљало предузимати упоредо, са опћом историјом књижевности.

Но, најтеже и највише је тужби, против учења латинског и грчког језика.

Многи чисто раздражено помињу, како су за пуних 8 година, сваки дан по 1 час посвећивали овим предметима, па како је након толиких година, успех јадан!

Убеђењем тврде, да би за те застареле језике, било довољно, једна две године, а све остало време, да се употреби за коренито и практично изучавање главнијих европских језика.

Без практичног учења, не да се ни замислити успех, јер је и данашњи застарели начин, уз огромне напоре и муке, па чисто неуспешан.

И против данашњег начина обуке земљописа, противна је омладина.

Учење земљописа, заврши се у III. раз-

реду, па кад ђак после VIII. разреда изађе из школе, а он је све поборавио.

У погледу учења повеснице, омладина је против изнашања сухопарних података — цитата; противна је оним силним хронолошким оброцима и фразама у високом стилу. Боље би било — веле, када би се упознавали са оним привредним и свима осталим корисним идејама, које унапређују, или задржавају у развићу поједине народе.

Као у свему, тако су ђаци пријатељи практичне обуке и код природних наука. Упада у очи, како се баш код ових предмета много пренебрегава, па што је најстрашније, баш и сама природа запоставља.

Многима се не свиди она силна опширност — цепидлачене, које једино стручњаке може интересовати и тако је то учење до испрљења, ненотребно.

Нарочито напомињу, да учење природе, не би смело бити међу четир школска зида.

Па и против рачуна и геометрије, чују се гласови. У првом реду, отворени су противници огромном материјалу ових предмета. Држе, да би учење трговачке рачунице, било много савршеније и корисније од једног дела толико мреке алгебре.

У опће, омладина нагиње реалним предметима и сва без изузетка воле геологију, хемију и звездарство.

Од цртања се не туђи омладина, али наглашује, да не треба наваљивати, него овај предмет припустити онима, који имају за то воље и дара.

Учење науке о здрављу, не држе озбиљним и основним, али наглашују, да једино од предавача зависи, да ли ће се омладина заинтересовати за овај предмет.

Учење гимнастике, т. ј. како се ова данас предаје, држе смешним. Осуђују непотребно вежбање по неком пропису и реду. Пријатељи су слободног вежбања и игара, по угледу на Енглеze.

Једном речи, ђаци нису задовољни са данашњим начином обуке у средњим школама. Па, ма да у нечему и претерују, ипак им се мора признати, да имају право, када кажу: „да средње школе овакве какве су данас не спремају за живот!“ Имају право када тврде, да многи део времена, од оних осам година, у лудо страће. Осим овога, изложени су многим душевним напорима, узбуђењима прили-

ком дељења оцена, испита и т. д. Уз то, наклоност извесном предмету, односно вештини, не само да се у омладини снажи и потпомаже до усавршавања, него се очито са врло незнатним изузетцима, још у зачетку пригушује.

Па, да ли после свега овога, да се још и на даље напушта мисао о потреби реформисања средњих школа?...

А како стојимо са основним школама?

Претовареност, застарели појмови, скучавање индивидуалне слободе учитељеве; спречавање учитељства у извршењу напредних идеја; омаловажавање учитељског staleжа; запостављање учитељства, напуштање свега и свакога, на школу и учитељство, — то је данас на дневном реду.

Сабор је на окупу. Његова је дужност на прву месту, да поради, како би једном и нас остављене, сунце огрејало, а то ће бити само онда, ако сабор сада донесе уредбу по којој би се за будуће на веки осигурао извештан број вирилних чланова учитељских посланика; ако сабор установи сталну школску анкету, којој би била дужност, да из основе реформише наставу у основним школама; среди учитељски положај у друштву у опће и посебно; тачно обележи дужности и права учитељства и ослободи ово, од претераних и неоправданих дужности, које су данас на учитеље натоварене.

Кад би наш ђачић из IV., или V. разреда знао речима изрећи, оно, што у души осећа, за извесно би учитељ добио најправеднију потврду за оправданост силних вапаја, против неправде и насиља, под којим стење и оно и школа, т. ј. деца.

Прва и најсветија је дужност дакле нашега сабора, да одмах нађе пута и начина, како би наступио интензиван рад, око реформисања, како средњих, тако и основних школа.*

Ж. Алексић.

* Згодних података за овај чланак, нашао сам у демократ. мађ. листу: „A Világ“.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

Школа и настава.

Трећи међународни конгрес за народно образовање у Брислу. Први међународни конгрес за народно образовање основало је друштво *Umanitaria*, а одржан је у Милану од 15. до 17. септ. 1905. г.; други је одржан у Паризу од 1—6. окт. 1908. г. а сазвала га је француска лига за образовање. Оба ова конгреса имала су великог успеха.

Белгијској лиги за образовање, основаној 1864. год., која је још од 1880. г. организовала знаменити међународни конгрес за образовање и наставу, поверено је да спреми и руководи послове за трећи међународни конгрес за народно образовање, који ће се састати у Брислу о. г. од 30. авг. до 2. септ.

Конгресу је главна задаћа да проучи средства, како би се прикупила корист од основне наставе и да помогне моралну и интелектуалну културу народну.

Конгрески биро апелује на све пријатеље народног образовања и позива их да суделују на томе раду. Осим пријаве сваки учитељ и учитељица плаћа по 5 К приноса. На разна удружења разаслати су били табаци с питањима што се односе на народно образовање. Приспеле одговоре проучили су нарочити известиоци и додели ће се посебним секцијама. Извештаји ће се штампати и разаслати свима учесницима конгреса пре састанка.

Посебна књижица издаће се за упутство у погледу дневног реда, свечаности и др. Конгрес ће бити подељен на четири секције.

Прва секција. Спремање жене за њену васпитачку задаћу. Домаће васпитање је у тесној вези са друштвеним питањем: велики број матера занима се по разним заводима и радионицама или другим радом, да би се умножили приходи у породици; какве мере да се употребе у таквом случају, да би се мати могла корисно посветити васпитању своје деце. — Шта пово треба унети у програме женских школа (основне и средње заводе, течајеве, економске и стручне школе, педаг. школе) да би се постигло знање научно и практично у погледу неговања и васпитања деце. Под каквим условима треба да се удеси васпитање девојчица. — Како се може најбоље организовати настава педотехничка (за жене под бременом, двориле, школску децу нормалну и абнор-

малну), сва та организација да спрема жену за њен васпитачки позив.

Друга секција. Виша основна настава. Школе за младиће. Стручна настава. Спрема у војној обуци. Виша основна настава у Белгији (4. степен од 12—14 г.) Упоредиће тога у Белгији и иностранству. Обвезно образовање за младиће. Стање тога у разним земљама. Дневне и вечерње школе (дневне или у извесне седмичне дане). Недељне школе. — Техничко образовање за младиће: посебне индустријске школе (за занат и велику индустрију). Трговачке школе. Економске школе. Спрема професора за те школе. — Стручно образовање за женске (школе за домазлук и земљорадњу). — Војничка обука, интелектуално, политичко и индустријално образовање за свакога. Стање тога у разним секцијама.

Трећа секција. Школе за допуну образовања. Удружења бивших ученика. Народни универзитети. Универзитети у ширем смислу. Народне књижнице. Удружења бивших ученика. Узајамно помагање, заједничко учење, разни течајеви, гимнастика, музичке и др. свечаности, излети, путовања и др. — Друштва за народно образовање и васпитање (народни универзитети, читања, основни научни течајеви за праксу, књижевност, страни језици, гимнастика, музика и т. д.) — Јавне књижнице, народне и школске, књижнице разних друштава за народно образовање, преносне књижнице. Дворнице за читање: у општинској кући, у школи, јавне књижнице и приватна друштва. — Међународна служба у корист рада на народном образовању.

Четврта секција. Средства за допуну народног образовања. Новине и списи. Позоришта. Музика. Биоскоп. Кинематограф.

Ближи адрес за даље обавештаје: *Mons. Daumers, place Annessens. 11 à Bruxelles.*

Црквено-приходске школе у Русији. Прошле године навршило се 25 година од како су поново установљене у Русији црквено-приходске школе. Поново су основане поводом убиства цара Александра II. да би се народ одбио од нихилиста и анархиста, а јаче однеговао у богобојаљливости и привржености цару. У тим школама осим читања, писања и рачунања, главна се пажња обраћа науци о

вери: катихизису и молитвама. Учитељи тих школа имају слабо образовање, јадне плате и бедан положај у друштву. Стање тих школа у опште није сувремено. Али руска влада им не смета, те се шире и тамо где поред добрих школа нису потребне, те се тако намножиле, да их има већ око 40.000, а у њима око два милијуна деце. Школска обвеза је у њима од 8—11. године, а све су већином са једним учитељем. Лошије од ових су школе грамотности (писмености), у којима се учи само читати и писати.

Школске награде. Сада при крају године вредно је позабавити се горњом темом. На жалост само на врло мало места схваћају ово онако, како треба. То се види већ из тога, како се одабирају књиге за награду и како се оне раздају о испитима. У највише случајева не рачуна се са психолошким и васпитним утисцима, те тако губи овако награђивање сваку педагошку вредност. Не пазе се ни на то, да наградне књиге одговарају наклоности, индивидуалности и способности ученика.

При награђивању треба имати на уму да се дете одликује, да му та награда од користи буде и да га обрадује.

Својства идеалних наградних књига су ово:

У првом реду наградне књиге нека одговарају учениковом укусу. Онаком ученику, који воли пустоловне приповетке (Дон Кихот, Гуливер и т. д.) дајмо одабране путописе. Тако ћемо његов књижевни укус индиректно управљати. Ако му пак дамо песме ког класичног песника он ће их забацити, а не мајмушта да чита, тражиће опет детективне историје.

Даље што се тиче наградних књига, ваља узети у обзир душевни развитак дечји. Не дајмо деци књигу написану високим стилем коју не може разумети, те се према томе њоме ни користити; а не ни таку, која стоји испод његове интелектуалне способности, јер би тиме његово честољубље и књижевни укус увредили. Ово важи нарочито за децу старијих разреда.

Наградна књига нека је и укусно израђена: то развија естетско чувство и потенцира љубав према књизи.

Оволико о избору нар. књига.

Награђивање не вршимо механично бирократски, као што је ваљда прописано и као

што се на највише места извађа, него љубављу и разумевањем. Тако би постао овај акт и учитељу и деци пријатнији и кориснији.

Нов закон за осн. школе. У Виртембергској ступио је у живот нов закон за основне школе, који због својих новитета вреди споменути.

Наређује, да се дете које не припада никаквој вероисповести, не може присилити без очеве и старатељеве воље на учење науке вере. Овај закон прописује још двогодишњу продужну школу. Учитељ, који предаје науку вере није ни у ком погледу одговоран цркв. власти. Свештеник нема права надзора, него је само члан шк. одбора. Школа са 7 и више учит. снага бира из свога круга једног учитеља у школски одбор. Срески вероисповедни надзор престаје, а делокруг му прелази на срески школски сенат ко хоће да постане ректор (шк. управитељ), срески надзорник, учитељ препарандије, тај мора засебан испит положити на универзи у Тибингену. На ове испите припуштају се само они, који су положили два претходна испита, две године као активни учитељи радили у којој домовинској јавној школи, а могу показати бар две и по године академске штудије. Д. Р.

Просветни рад у руским колонијама. Прошле године изишла је статистика о приликама у приамурском крају на најдаљем руском истоку. У књизи се говори о значају, који се придаје образовању становништва у тим крајевима. Русија је последњих година издала, рачунајући и издатке за последњу војну, за те земље преко три милијарде рубаља, и сваке године издаје око 200 милијуна. За 16 година, од 1892. до 1908. издато је без издатака на железнице 705 милијуна. Од тога је за свих 16 година из прорачуна министарства просвете 5·3 мил., а из прорачуна св. синода 4·3 мил. А како је из тога трошено и на друге културне сврхе, може се рећи да је на народну просвету издато $\frac{1}{2}$ ° целог прорачуна. Напротив потребе војничке и др. потрошиле су преко $\frac{4}{5}$ целог прорачуна. У књизи је подробна калкулација примања и издавања осредње сељачке породице у Амурској области, али се ту не види да се што издаје и на образовање деце. Држава слабо што жртвује на просвету тамошњих становника, а колонисте не чине ништа приватном иницијативом. Амерички проф. Хансен који

је од североамеричког министарства привреде био изаслан да проучи прилике у Амурској области, вели да је Сибир, нова Америка. Има много сличнога са северним крајевима Америке. Досељеници из европске Русије већином су поштени, радени и на свом месту људи, али је несрећа тог краја, што нема школа. Сав тамошњи систем треба из темеља да се измене. Кад би се тамо усвојило американски систем, и кад би се влада старала о образовању становништва држи Ханзен, да би се брзо дошло до знатног напретка.

Учитељство.

„Начелна борба“ Милан Тодоров млад учитељ из Ђале говорио је на банкету градског среског учитељског збора у Варјашу, у корист учитељског сталешког заступства у Сабору, поводом тога што је тај збор, као и сви остали учитељски зборови, донео резолуцију, у којој тражи учитељско сталешко заступство у нашем народном Сабору, „Застава“ га у 130. ј. броју напада и у недостатку паметних разлога погрђује га таким именом, које фактички приличи том њеном писцу. Учитељству може служити на част, што је у том питању једнодушно. Сваки свестан члан српског народа, може с поносом видети у тој тражбини учитељској, да оно и покрај свог ванредно тешког положаја, хоће да уложи своје силе, како би школу већ једном упутило правилним током; само мрачњаци не разуму и не виде ту племениту тежњу, него подмећу и подметали су увек учитељству да га таки идеали не крећу чистим смером, него у тежњи за влашћу. Та, учитељи су у многим општинама главни чиниоци, и кад би имали такве прљаве смерове, зар не би могли и на други начин долазити до власти да хоће? Та, учитељи су баш они, који су тим лажним идеалистама стварали положај у аутономији, но искуство их је уверило, да те идеалисте нису из племенитих мотива подиразиле учитељству, него баш да буду власт, те да после школи и учитељству завршу шију. Није то само српско учитељство искусило, него и учитељство других народа, с тога и видимо да се подижу таки захтеви не само у нас Срба, него и у наших другова других народности, како овде у Угарској тако и по

другим државама. И кад се једном дође до међународног споразума учитељског, онда ћемо видети било ми, било наши млађи нараштаји учитељски, како изгледају те идеалисте, које како мало завире кроз врата у власт, одмах обесе идеале о клин у предсобље власти.

Сваки онај, који се неправедно дотиче и без разлога напада, једног борца за учитељско право и самосталност, непријатељ је целог учитељства и оно ће знати увек бранити и једног и све, а непријатељима својих племенитих потхвата знаће и стварно доказати, да су на кривом путу, а у даној прилици и показати, да им неверује ма како лепо подиразили!

А.

Учитељске тражбине у Белгији. На свом збору у Спа донели су белгијски учитељи ове резолуције:

1. Кандидати учитељски који желе бити примљени по довршеној предспреми у учит. семинар (l'ecole normale) морају исказати, да су свршили основну школу од 6 до 12 год. и три године школу средњу (од 12 до 15). Организација школе има се спровести тако, да се изведе природни развој међу школом народном, средњом и учит. семинаром.

2. За учитеље могу бити оспособљене оне особе, које су свршиле потпуно семинар државни (овим хоће да сузбију утицај клерикалних семинара.) Управници школа од 1—4 разреда, могу бити они, који имају петогодишњу праксу, а на вишеразредним школама који имају 10 годишњу праксу.

3. Надзорнике бира влада уз суделовање два изборна тела, једно је главни надзорник, а друго је учитељство дотичнога кантона у којем је упражњено место надзорника. Сви кандидати морају бити из учитељског реда, а треба да имају најмање 15 година школске службе. Број кантона да се повиси. За надзорнике учитељских семинара, могу бити изабране само особе из реда надзорника основних школа или професора семинара, који су најмање 20 год. били у школској служби.

4. Професори у семинарима, да се узимају из редова учитељства основних школа, а да имају најмање 12 година школске службе.

5. Особе додељене школској администрацији, да се узимају из реда актив-

ног учитељства, а који раде у школском одбору, да се узимају из учитељства и надзорника.

Учитељ на универзитету. У Немачкој има свега 21 универзитет. Изузев Фрајбург, Хајделберг и Рошток, на све остале имају приступа и учитељи на основу учит. дипломе и сведоџбе којом се стиче право за једногодишњег добровољца. Али се примање на основу учит. дипломе мора измолити преко дотичног уписног сената, који даје дозволу за упис на филозофски факултет. Ако пак има учитељ и латински испит са ког средњег завода, то може бити слушалац и правног факултета.

Два најлибералнија универзитета су у Лајпцигу и Јени, где се примају учитељи и без икакве молбе, на философију. Ко хоће да проучава искључиво педагогију, тај нек иде у Јену. На другим местима је са филозофијом скончана и педагогија. Учитељ на свеучилишту свршава иначе своје студије као и остали академски грађани, а уз педагогију обично штудира природне науке или филологију.

Молиоци са учит. дипломом из иностранства имају уз молбу за примање на универзу прикључити и дозволу свога министра просвете. Ко хоће опширнијег упутства за примање у горње универзе, наћи ће у књижици: *Das Universitäts-Studium des Volksschullehrers. Vilhelm Rigen. Langensalza. 1910.* Д. Р.

Конгрес словенског учитељства у Кракову одржаће се од 10—14. августа о. г. Конгрес ће се обавити овим дневним редом: 10. авг. одржаће се одборска седница Савеза слов. учит. у Аустрији а 11. авг. седница Савеза са овим дневним редом: Поздрав председников. Извештај одбора о раду од 1908.—1910. Извештај благајников. Извештај о раду Савеза у јавности и учитељству. Службена прагматика и дисциплинарни ред за учитеље народних школа. Предлози одборски: Претрес правила. Представке учитељских организација. Свеучилишни течајеви за учитеље. Учитељски излети. Учење словенских језика. Учитељски домови и санаторијум. Словенска писарница за огласе. Попуст на железничком подвозу за учитеље. Избор новог Савезовог одбора за 1910—1912. Увече банкет у част словенским гостима.

12. августа: Свечана седница словенског

учитељства из свију аустријских покрајина са овим дневним редом: Говор председников. Избор почасних председника. Избор перовођа. Говори изасланика. Усвајање нацрта о учитељској службеној прагматици. Предавање о аустријској народној школи, каква је сад и каква треба да је. По подне свечана представа у позоришту у почаст словенским гостима.

13. авг.: Разгледање Кракова и околине.

14. авг.: Излет на Морско Око у Татри.

Русинско учитељство у Галицији, последњих година развило је необичну делатност да даде живота и самосталности своје положају. Делатност њихова је у толико више вредна пажње, јер осим што је положај тамошњег учитеља бедан, њега гоне и онда ако ради на побољшању тог свог положаја и ако ради на политичком пољу. Делатност њихова развила се од 1904. на економском и просветном пољу, 1905. г. основали су друштво „Узајамна помоћ галичких и буковинских учитеља и учитељица“ у Лавову, 1906. г. основали су уз то удружење „Узајамна помоћ учитељску,“ 1907. г. у споразуму с Пољацима одржали су земаљски учитељски збор у Лавову, на којем је изабран одбор од 15 Пољака и 15 Русина да изведу програм примљен на збору. За очување учитељских права, основан је касније организацијони одбор, који одржава везе са свима учитељским удружењима у Аустрији, 1907. г. основало је друштво „Узајамна помоћ“ свој трговачки завод у Коломеји, који набавља учила, школске књиге, слике, тискарије, а прошле године имао је 16.000 К. имања. Од 1908. има удружење свој лист „Прапор“ (Застава) који излази трипут месечно у Коломеји. Да би обезбедили излажење овом листу основали су друштво на уделе са 20 К. по уделу. Прошле године је друштво „Узајамна Помоћ“ отворило хотел у Лавову („Пријут Учитељски“) где учитељи који долазе у варош имају јефтин стан и издржање. Прошле године одржало је русинско учитељство и збор ради оснивања секције за правну одбрану учитеља. Русинских учитеља има у Галицији око 2000. Међу њима је као и свуда људи немарних и бојажљивих, али међу њима има доста и будних глава, отреситих људи, који се одушевљено прихватају рада и истрајно буде своју заспалу браћу. Таким одлучним радом чека

их у будућности нов, свеж живот. Лист „Прапор“ је у правом смислу Застава, јер буди у русинском учитељству вољу на рад и уверење у успех истрајна рада. Осим „Прапора“ имају русински учитељи у Галицији још и лист „Учитељ“, а у Буковини лист „Каменјари.“

Мађарски Наставни Савез. Месеца априла о. г. издали су више њих мађарских професора и учитеља проглас на све професоре, учитеље и у опће наставнике у Угарској „Од забавишта до универзитета,“ — како се у прогласу вели, — да ступе у лигу, која ће заштићавати интересе свију наставника са избором таквих посланика на државни Сабор, „који неће о наставничком позиву само лепе речи говорити, него који су из наших редова или пак у истину с нама осећају.“ Уједно позивају, да се професори и учитељи, мушки и женски, изјасне; да ли желе ступити у тај Савез, чија су и основна правила сачинили и вољни су их сваком ко их захте, послати. Прилози би се плаћали годишње у доста незнатним сумама, према основној плаћи. На учитеље и забавиље долазило би годишње по 1 круна, а на професоре према плаћи им. Од тога би се правио фонд, из којег би се давала новчана припомоћ наставницима-кандидатима за угарски државни Сабор.

Овај покрет је врло потребан и врло савремен. Небројена школска и учит. питања решавају се без икаквога сутецаја учитељског, а док професора и учитеља не буде у парламенту, неће никад бити правог заступања ни наставничких ни школских интереса.

Ко хоће што да дозна о горњем или да ступи у Савез, нека пише на адресу: A tanári kongresszus végrehajtó bizottsága Budapest VIII. Eszterházy n. 14. sz.

Л.

Терорисање српских учитеља у Босни и Херцеговини. Крња и иначе црквено-школска уредба није ни предвидела учитељску сталност, но ипак, на силна учитељска ургирања прошлих година, Велики Савет је учитељску сталност утврдио нарочитом наредбом, по којој је учитељ на своме месту потпуно сталан и не може га нико оданде уклонити никаквом силом, осим што га може изгубити за казну, коју ће исти Велики Савет потврдити након спроведене истраге и утврђене велике учитељске кривице. И ова би наредба у свакој културној земљи свима подручним властима

била довољно јасна, но она им није јасна или није од важности неким цркв. школским одборима, који је просто игноришу и са учитељима поступају онако „чаршијски“, праве с њима „шлус“ онако по трговачки и цинцарски.

Један од најинтелигентнијих цркв. школских одбора треба да је мостарски. Поступак тога одбора, у коме седе и два члана Вел. Савета, јасно ће илустровати овај његов акт:

Бр. 186. | 1910.

Управи српских прав. основних школа

у

МОСТАРУ.

Позива се наслов, да у року од 14 дана покупи и овом одбору пошаље изјаве од свакога члана подручног учитељског збора, у којима ће се тачно изјаснити, да ли мисли остати наставником-цом на овдашњим школама и за идућу 1910. 11. шк. годину.

У колико би ко пропустио оваку писмену изјаву у одређеном року поднети, сматраће се да напушта службу у овд. срп. школама, те ће одбор на такова места благовремено натечај расписати.

Српски правосл. цркв. школски одбор
у Мостару, 10. маја 1910.

Перовођа:
Светозар Ђоровић.

Председник у. в.:
Шпиро И. Докић.

Из овога акта јасно се види, да и мостарски одбор сматра учитеље службеницима „на годину дана“, јер тако питање ставља концем сваке школске године, само је ове године додао претњу, да ће расписати натечај на места оних учитељских лица, која у одређеном року не даду изјаве гесте: обавезе. То је исти одбор учинио с тим предрачуном, да задржи своје учитеље од компетовања на друга места још пре времена, када се стечајевима расписују; ако би се који „преварио“ и п покрај одговора одбору да мисли остати „и за идућу 1910./11. шк. годину“ ипак компетовао, онда би га исти одбор јавно жигосао као прекршитеља задане речи, и дискредитовао га пред осталим одборима. Све ово би се оправдало: „у интересу наше школе“!!

Па зар је ово часно и човечански?

Срески учитељски зборови.

Седница ст.-бечејског среског учитељског збора, одржана је у Бачфелдвару, 25. маја (7. јуна) о. г. Осим редовних чланова, био је присутан и заменик епарх. шк. референта М. Ћосић. Пошто је К. Малеташки зам. председник отворио седницу и приказао збору зам. референта, поздравио је М. Ћосић присутне чланове кратким говором изразивши наду, да ће учитељство заједничком снагом поради на напретку српске школе. Збор га је поздравио са „живео“.

Затим је усвојен предлог Емила Пилића, да се брзојавно поздрави учитељ Ђ. Михајловић као новоизабрани члан Шк. Савета.

На предлог К. Дражића одата је почасти успомени рефер. К. Миловановића, устајањем и ускликом „слава му!“

После усвојеног дневног реда усвојен је рад годишњег одбора и извештај благајников (Иметак од 233 К 37 фил. уложен је у учитељ. новчаном заводу „Натошевић“ у Н. Саду).

Затим су прочитани радови: Примедбе на Наст. Осн. и наставно градиво, о I. р. од Ђ. Малешевића, о II. р. од Јелисавете Гуцуње, о III. р. од П. Томића, о III. и IV. р. од Душана Гуцуње.

К. Замуровић изнео је допуну примедбама на Наст. Основу. Резултат његових опажања је овај:

„Наставна основа је поједине предмете прилично добро обрадила, док се код већине предмета не види стручњачка вештина у одабирању и подели градива. — Састављачи нису имали, односно нису хтели, да при састављању наставне основне узму у обзир прилике, у којима се данашње наше школе налазе. Тај наст. план још би које-како могао поднети за вероисп. школе у Хрв. и Славонији, али за наше овде не.

Саставити идеалну наставну основу, није никаква вештина (та могли би учитељи још много опширнију саставити), али наставну основу — за садање прилике — Шк. Савет није смео издати без даје саслушао мишљење учитеља, јер они најбоље знају колико се може свршити. — Школски Савет, уместо да је притекао у помоћ учитељству, он је без и најмање бриже савести, прописао, да се има посвршавати онолико, колико и он сам зна,

да се посвршавати не може. Уџбеника осим словенских нема никаквих. На основу свега овог К. Замуровић изнаша следећи предлог: — „Да би се дала прилика сваком учитељу, да учествује у донашању нове наст. основе, да се умоли Шк. Савет, да сазове анкету стручњака учитеља, да саставе нову наст. основу. Ту основу да да Шк. Савет одштампати и да је пошаље сваком учитељу, да је проучи. По томе пак да сви учитељски зборови претресу ту наст. основу, те да ју пошаљу Шк. Савету, да би исти — према евентуалним примедбама, учитељских зборова, могао створити ваљану наставну основу.

Даље, да се умоли високосл. Шк. Савет да при састављању уџбеника, да прилике учитељству, да и оно учествује у стварању истих.

Исто тако да се умоли Шк. Савет, да приликом одређивања, која учила да се употребљавају у вероисп. школама — претходно — увек саслуша мишљење учитеља, да се не би и у будуће решавало о школи и о нама без нас“.

После тога г. Марко Славковић примећује погрешку у погледу декламовања у IV. и V. р. У граматичи не треба учити глаголске врсте у V. разр. Обичне разломке избацити из IV. р. Вишеименоване бројеве избацити из IV. разреда, из устава избацити, о мунципијама, жупан. властима, грунтовници.

Јов. Медурин: Говори против тога да се избаце из школе вишеим. бројеви, јер су потребни; навађа пример.

Витомир Рунић, вели, да нам највише задаје посла веронаука, предлаже, да се упути представка Високом Сабору, да свештеници предају науку о вери.

Г. М. Ћосић зам. реф., говори да ове радње, које су прочитане — заиста нису изнеле конкретно шта треба оставити у наст. основи а шта је сувишно.

За науку вере, вели, да се у том погледу мора збор обратити на високосл. Шк. Савет, да се вероисп. градиво пропише, с обзиром на наше прилике и градиво које прописују држ. закони.

Тиме што неки траже да се веронаука повери свештеницима, противи се концентрацији наставе, којој треба веронаука да је

базис, (? Ур. „Ш. Гл.“) јер школа треба и да васпита. За то је, да се библиј. приповетке Старог Завета избаце и катихизис, а приче Новог Завета задржати, јер су пријемљивије за душу детињу.

У ствари верон. градива треба утицати на Синод.

Против претрпаности град. из мађ. језика може се помоћи, само тако да се градиво из осталих предмета сведе на што могући минимум.

При састављању спец. наст. плана не може утицати месн. шк. одбор, него је то право учитеља.

Из рачунске наставе правилно је схватање г. Малешевића да се у I. р. предузима само прва десетица.

У II. р. је градиво — с обзиром на наше прилике не само из веронауке, него и из осталих предмета претрпано.

Многи су замерали што је у V. р. унешено и градиво из устава. Сматра за оправдано да се устав предаје у V. р. из разлога што код нас деца већином из IV. и V. р. одлазе у живот, те је потребно да имају знања из права и дужности својих.

Нарочито обратити пажњу: на грађовину, порезу и бирачко право. (? Ур. „Ш. Гл.“) О разломцима у IV. р. вели, да се тамо упознаје само постанак разломака.

Предлаже, да се усвоји предлог г. Косте Замуровића

с надопуном: да се умоли високосл. Нар. Шк. Савет, да изради наст. основу и за комбиновање разреде на пр. учит. снаге са 1. разр., 1 учит. снаге са 2 разреда и т. д.

Вит. Рунић, вели: Наш народ има своје нар. песме и на основу тога да се шири морал, а не на основу догми.

Јован Медурин, држи, да о веронауци не треба се толико препирати, јер то није у нашим рукама, то Синод одређује.

М. Ђосић, изнаша, да се морамо борити за своје право, које нам је уредбом дано т. ј. Шк. Савет може само на основу мишљења учит. кругова донети наст. основу, што он није учинио. (То је требао г. Ђосић раније рећи.)

Ј. З. Медурин надопуњује предлог К. Замуровића да сваки учитељски збор бира по 2 члана у анкету и ти да сачињавају анкету за стварање наст. основе.

Предлог г. Замуровића са на-

допуном г. Ђосића и г. З. Медурин се усваја се једногласно.

Чита се предлог учит. збора новосадског среза у погледу смањивања учит. плата.

Јован З. Медурин говори, да се власт ЕШОдбора и Шк. Савета не може протезати на политичне општине, те исти не могу наређивати да политичне општине не редуцирају плату. Вели, да има једна децизија, по којој се само она земља не може одузети, која је грађовно спроведена на дотично место. Држи да овај предлог не би требало усвојити.

Збор усваја предлог учит. збора новосадског шк. среза, а Медуринев предлог се одбија.

Идућу зборску седницу решено држати у Ст. Бечеју.

Чита се предлог учитељског збора новосадског среза, у погледу сталешког заступства учитељског.

Милан Ђосић, говори, да је овај предлог конзервативне природе. (То је требало стварним разлозима доказати.)

Предлог је усвојен, с надопуном овог управног одбора, да се умоли високосл. Шк. Савет, да изрекне, да су и учитељи вирилни чланови месних цркв. скупштина и да тамо, где има више учитеља, бар тројица, буду вирилни чланови месн. шк. одбора.

Усвојен је предлог учит. збора новосадског среза, у предмету прилагања на учитељски конвикт.

Чита се допис учит. збора новосадског среза, да и овај збор представком на Високи Сабор потпомогне праведне захтеве срп. вероисповедних забавиља.

Решено је да и овај збор у виду представке потпомогне захтеве својих колегиница.

Прва тачка предлога Марка Вујића учитеља из Кумана наиме: да се умоли високосл. Шк. Савет да 81. §. Шк. Уредбе протумачи у корист учитељства, како би заменика оболевших учитеља (учитељица, забавиља) плаћао издржаваоц школе, усвојена једногласно с тим, да се овај збор обрати — у тој ствари — представком на високосл. Шк. Савет.

Председник затварајући седницу, изнаша родољубље срп. учитељства и његов рад, а осврћући се на рад ове седнице изнаша своје мишљење, да би од веће вредности било, кад би се и практични радови радили. Захваљује се члановима збора, на истрајности.

Књижевне белешке.

Нови часописи.

„Васпитна питања, лист за родитеље и учитеље“, издаје надучитељ Dr. Strecker у Bad Nauheim: (излази месечно; цена на годину 2 М.). 1. број: О савезу хесенских школских реформатора. — Родитељи, држава и школа. — Радост од рада. — Школа рада. — Држављанско питање. — Слободна школека општина у Wickersdorf-у и др.

„Архива за народно образовање. Прилози к научном претресању тежњи око народног образовања“, по опуномоћењу „централног одбора за народно благостање“ издаје Dr. Robert von Erdberg (Berlin, Karl Heymanns Verlag. У свескама са по четир хефта са ценом од 12 М.). 1. број: О социалном васпитању (проф. Natorp). — О народном увођењу у филозофију (приватни доцент Dr. Frischeisen-Köhler). — Организација услуге позајмљивања у модерној библиотеци за образовање (Walter Hofmann). — Народна уметност на светском сајму (Erdberg). — Извештаји о организацијама за народно образовање и др.

„Природа и васпитање, месечни часопис за проширивање природних наука у школи и кући“, издаје дир. Dr. Danemann и проф. Dr. Smalian, са додатком: „У мојој доколици, побуђења и саопштења за нашу омладину“ (Stuttgart, Francksehe Verlagshandlung. Годишње 8 М.). 1. број: Баште у прошлости (Gleichen—Russwurm). — Небесни појави у октобру 1909. (проф. Dr. J. Plassmann). — Делотворност и досетљивост као основи природословне наставе (дир. Dr. Dannemann). — Етичка образовна вредност природних наука (проф. Dr. Milau) и др.

„Нов часопис за омладинско благостање, образовање омладине и за познавање омладине“. Овај часопис је постао удружењем двају часописа „Сејач“-а и „Омладинског благостања“. „Сејач“ излази у 4 велика месечна хефта (еписа) у цени од 8 М. годишње. Поједине одсеке воде Dr. Frieda Duensing у Берлину, С. Götze и проф. Dr. Cordsen, обојица у Хамбургу. 1. број садржи: Познавање омладине (Cordsen). — Треба ли тежити за нарочитим законом за омладинско казнено право? (Lilienthal). — Државни лексикон удружења „Görres“ (Lindenau). — Важ-

ност покрета за омладинске баште (Kampffmeier). — Шта можемо научити од држављанског настављања у Швајцарској? (Hedler). — Дете, један учитељ за наш рад (A. Meyer).

„Часопис за педагошку психологију“, издају М. Brahn, G. Deuchler и О. Schreiner (Leipzig, Quelle u. Meyer. Годишње 10 М.). 2. број: Духовно стање ученика виших школа (школски саветник Dr. Gaudig — Leipzig). — Организација и задаћа психолошких института (приватни доцент Dr. Fischer — München). — Филозофска пропедевтика на вишим школама (проф. Dr. Barth — Leipzig).

„Хамбуршко учитељско удружење за природну науку“ издаје у савезу са проф. Dr. Kienitz-Gerloff-ом у Weillburg-у „Месечни часопис за елементарну природословну наставу“ под вођством J. F. Herding-a (Stuttgart, Franckh, за годину 3 М.). Главни чланци 2-ог и 4-ог броја јесу: О саморадњи. — Неговање смисла за лепоту ботаничком наставом. — Микроскоп у основној школи. — Два једноставна огледа о ваздуху, горењу и дисању. — Методски поступак за упознавање са лајденском боцом. — Посматрања на једној зољи. — Огледи са чепом и кромпиром. — Систематика и сређивање градива у биолошкој настави основне школе. — Биолошки експериментат. — Окретање, експериментално испитивање без апарата. — Геолошка посматрања ученикова.

Основатељка и дугогодишњи уредник „Учитељке“, органа немачког учитељског удружења, госпођа Марија Лоепер-Хоуселе, 1-ог априла одступила је од редакције. Уређивање предузимају Margarete Trengе и Hedwig Jastrow.

„Лист за школеку праксу“ (Nürnberg, Korn), кога је основао 1890. год. J. Böhm — који је умро — излази сада под уређивањем семинарског учитеља Fritzа у Schwabach-у у новом, укуснијем садржају и увећаном формату.

Од чланака скоро изашле 42-ге годишње књиге удружења за научну педагогику (Dresden, Bleyl и Kaemmerer) спомена су достојни: Основне науке педагогике (Ernst Weber). — Мојман и Хербартова психологија (Felsch) Herbart и модернице.

Новији немачки списи за наставу у природним наукама.

I. Списи, који се односе на методик у природних наука. Природописна настава на практично-хевристичној основи, Fr. Danne-man. Hannover и Leipzig, Hahnsche Buchhandlung. Цена 6 М.

Поменуто дело јамачно је једно од најбољих методских радова од последњих година на томе пољу. Писац подробно третира о садашњем стању природописне наставе.

Методика природописне наставе и критика реформних тежњи од W. A. Lay-a, Verlag von Erwin Nagele, Leipzig. Цена 3 М.

Методика Лајева одликује тиме што су сви њени делови на психолошкој основи састављени. Но, у многим местима је она преопширна и растегнута, да јој се практична вредност оспорава. Али и сама чиста природно-научна страна Лајевих извађања је слаба.

Методика природословне наставе с обзиром на основне —, средње и више девојачке школе. За семинаристе и учитеље. L. Imhäuser, Breslau, Verlag von F. Hirt. Цена М. 2,65.

Imhäuser-ова радња је у првом реду намењена семинаристама и у свима деловима је скроз стварна. Нарочито је интересантно оглавление о збиркама. Писац, наиме, говори ту о практичној радњи семинариста и упућује читаоца на начин како да саставља сам нужније препарате итд., што су за наставу потребни.

Методика природописне наставе у основној школи. Израђена за семинаристе и учитеље. L. Sturm. Langensalza, Schulbuchhandlung von F. G. L. Gressler. Цена М. 2,50.

Sturm-ова методика може се за употребу пуноправно узети.

Прилози к методици биолошке наставе. Скупљене расправе хамбуршких учитеља. G. R. Rieper, Verlag von B. G. Teubner. Цена М. 1,30.

Rieper-ом издани „Прилози“ представљају циклус расправе, којих је писац хамбуршки учитељи. Поједини радови одликују се мирноћом и јасноћом и односе се на принцип отаџбине, на питање концентрације, на законе и хипотезе у биолошкој настави и др.

Биолошка настава. H. H. Groth. Langensalza, Verlag von Beyer и Söhne. Цена М. 0,20.

Мали рад Groth-ов, који обухвата 14 страна, представља књижицу „педагошких магазина“. Писац хоће учитеља да одушеви за самостално посматрање ученика о свакој ствари.

Идеалне школске баште у 20. столећу. С. Graeber, поред сарадње H. U. Molsen-a, учитеља у Flensburg-у. Са 13 планова и скица и 140 илустрација. Frankfurt a. O., Verlag von Trowitzsch, 1907. Цена М. 4,—.

Опширно дело Graeber-ово простире се на васколику дотичну област. Оно је скроз употребљиво. Захтев, да државни учитељ треба да буде уједно и „школски“ односно „опћински баштован“ потпуно је сватљиво са друштвеног гледишта. Писац није заборавио у првој линији — ипак учитељ. Покушаје: Испитивати рентабилитет разних сорти кртоле и плодност разних врсти воћака, предузимати треба у државним школама за даље образовање. Учитељ основне школе нема уопће за то времена.

Прикупио: **Живојин Раковић**
учитељ.

БЕЛЕШКЕ.

Српски учитељски конвикт у Новом Саду држаће своју редовну скупштину у петак 25. јуна (8. јула) 1910. год. у 9 сати пре подне у дворани српског учитељског конвикта са овим дневним редом: Пре скупштине у 8 сати свечан парастос покојним доброторима и члановима Конвикта у св. Николајевској цркви. 1. Оверовљење чланова. 2. Отварање скупштине и помен мртвих. 3. Извештај председников, за школ. 1909.—1910. 4. Извештај благајников о рачунима за школ. 1909.—1910. годину. 5. Извештај прегледачког одбора о рачунима за школску 1909.—1910. год. 6. Извештај лекарев о здравственом стању питомаца и питомица. 7. Прорачун за идућу школску 1910.—1911. годину. 8. Предлози одборски. 9. Евентуални предлози појединих чланова. 10. Избор питомаца и питомица. 11. Избор часника и управног одбора. 12. Избор прегледачког одбора и тројнице чланова за оверовљење скупштинског записника. Уочи скупштине, у четвртак 24. јуна (7. јула) о. г. у 5 сата после подне држаће се одборска седница.

Дар срп. учитељском конвикту. Јеромонах мал. Привине Главе г. Исидор Спасојевић приложио је нашем Конвикту К. 5000, да се приходом од тог новца бесплатно издржава по које сирото ђаче српске народности и прав. вере.

Из прошлости Српске Гимназије Новосадске. За дојакошњих 100 година уписало се у

Новосадску Гимназију око 18 хиљада ученика, од ових око 1400 иновераца. Од год. 1865. положило је матуру 920 ученика (од ових је 11 женскиња). Од свршених ђака беше их родом из Угарске 597 (53·88%), из Славоније и Хрватске 281 (30·55%), из Босне и Херцеговине 18 (1·20%), из Србије 110 (0·16%), из Црне Горе 6 (0·65%).

Од ових ученика се после матуре одало правним наукама њих 317 (34·45%), богословској науци 223 (24·24%), медицини и апотекарској струци 175 (19·02%), философским наукама 82 (8·91%), техничким 42 (4·56%), економским 21 (2·28%), трговачкој струци 15 (1·63%), административној 15 (1·63%), уметничкој 4 (0·43%), војничкој 3 (0·32%), разним другим занимањима 14 (1·52%), непознато каквој струци 9 (0·97%).

Од матураната Новосадске Гимназије живе сада као свршени људи: у Угарској 316 (34·34%), у Славонији и Хрватској 213 (13·15%), у Србији 61 (6·65%), у Аустрији 29 (3·15%), у Босни и Херцеговини 21 (2·28%), у Црној Гори 5 (0·44%); није се могло дознати где живе или су још на наукама 275 (29·89%).

† **Димитрије Путниковић** учитељ у Београду умро је 16. маја. мес., у 53. години живота, а у 30. години учитељске службе. Обичној учитељској болести — туберкули — подлегао је после дугогодишње борбе с њом.

Пок. Димитрије био је од најбољих учитеља не само у Србији, него у целом Српству. Одликовао се не само својом вишом спремом, него и необичном вредношћу и узор карактером. Он је написао много књига за децу, а за учитеље, наставу и просвету у опште писао је много у педагошким листовима. Поучавао је и децу и своје другове, дајући им потстрека за рад и упута.

Припадао је оном колу сада већ старих учитеља, који су својим школским и јавним радом стекли данашњи углед учитељству у Србији.

Био је врло велики радник у „Учитељском Удружењу.“ Школски музеј овог Удружења створен је његовим трудом и знањем. За то је више година био у управи Удружења.

Српска школа, књижевност и учитељски рад много су изгубили у пок. Димитрију.

Лака му српска земља коју је истински љубио!

Ђ. К.

Депутација свих чешких учитељских удружења предала је 10. јуна у Бечу министру просвете меморандум, у којем је изнела своје тражбине у погледу службене прагматике и дисциплинарног реда. Министар је изрекао, да влада увиђа оправданост захтева и важност ситуације у којој се налази учитељство.

Збор забавиља у Бечу. Удружење за забавишта и чувалишта у Аустрији, приредиће о Ускресу 1911. године збор за забавиље. По закону аустријском забавиште има задаћу да спрема децу за школску наставу, и да дође у органску везу са школом. С тога ће на том збору бити заступљене и учитељске организације, да обележе становиште школе и учитељства према забавишту и да суделују у расправама које се поведу о одношају школе и забавишта.

У народној школи сме бити само један наставни језик. Тако је решило управно судиште противно министарству просвете и земљског школског савета у Штајерској, који су хтели у словеначкој школи у Јарингу, округу мариборском (марбушком) да заведу у 5. разр., немачки језик као наставни.

Учитељски лист на три језика. У Черновицу у Буковини излази лист „Bukoviner Schule“ на немачком, русинском и румунском језику, четири пута годишње. У добу јаке борбе на све стране, схватили су тамошњи учитељи значај оваке заједнице, а на тај слојан рад могли би се и ми сви остали угледати, јер само ће се тако сложним радом моћи учитељство подићи на ону висину која пристоји његовом просветном раду.

Професор браварски момак. 1. маја ослобођен је у Суботици за уметнич. браварског момка Ј. Регеш професор тамошње грађанске и занатлијске шегртске школе. Да би потпуно одговорио својој дужности, сматрао је да је потребно да се са том граном занатлијства упозна.

Богати родитељи збринуће лако своју децу, али шта ћемо и куда ћемо са оним ђацима, који немају сви где и на чему да живе, који не могу на више школе, а здрави су и ваљани су, па заслужују, да се и за њих узмемо, да их ишчупамо из јада, спротише и пропасти?

Све те ваљане, здраве Србе ђаке од 12 до 15 година, који су макар основну школу добро изучили, препоручујте „Привреднику“,

који ће их све лепо упутити и добро удомити. (Одраслији момци од 17—18—20 и више година, упућују се на баштовански занат).

За ваљане људе, за које се „Привредник“ заузме збринуто је — као што је познато — све, све од првог дана шегртовања, па док не стану на своје ноге, док не одпочну своје самосталне радње.

И нужни капитал — за почетак самосталне радње — осигураће се тим питомцима који су ваљани, па се држе у свему свога реда. Привредник се заузима онда, да се према себи са ваљаним Српкињама и ожене.

Упућујте, дакле, увек и неупућене родитеље, и неразумну децу и све Србе уопште, како ваљани људи своју срећу најсигурније постизавају, макар и сиромашни били. Привредник заузима се — као што је познато — исто тако и за ваљане здраве Српкињице, макар и сиромашне или без родитеља биле, и склања и намешта их у српске породице, а уз помоћ и под окриљем Српских женских добротворних задруга.

Коедукација у Саксонској. Прва саска комора — против држ. предлога — изрекла је, да је у опште против заједничког васпитања. Само у неким изузетним случајевима дозвољава, да девојчице иду у мушку гимназију. За даље образовање девојчица хоће да оснују више дев. школе, са предспремним разредима. У овој школи училе би се девојчице од 6—16 година. Учитељско удружење у Лајпцигу у подужој изјави протестује против овога и то из разлога, што предспремне разреде могу похађати само богата деца, а тиме би се деца већ од 6 година делила по сталежу, што је са педагошког, социалног и националног гледишта за осуду.

Кратке белешке. Проф. Багински у Берлину, изјаснио се против тога да деца сведоче на суду. У Шведској не могу деца пре 16. године бити сведоци. — Учитељ Синденборг у Букову у Немачкој славио је недавно 100 годишњицу; још је здрав и свеж, чита новине и бави се кућевним пословима. — Нови школски закон за Виртембершку допушта учитељима студирање на универзитету. Првог семестра пријавило се 70 учитеља, али нису сви добили допуст да могу прекинути учит. службу. — У Манчестру има 148 удавих учитељица које отправљају учит. службу. — Шведска пиље о. г. 32 гимназијска учи-

теља и 12 учитељица виших школа у иностранство ради студија, са државним стипендијама од 500—1500 К. — Данско учитељско друштво има 7886 чланова. — Док се за Росегеров фонд у корист учитеља скупило међу Немцима 1.400.000 К. за исто време скупили су Пољаци за сличну установу 2.500.000 К. — Три бечка учитеља стављена су под дисциплинарну истрагу, што су чланови удружења „Freie Schule“, а то удружење тражи извршење државног школског закона од 1869. г.

СПЕЦИЈАЛНА КУЋА Артиклова за негу болесника

Основања 1864. год
Најбољи опасачи од уквара

Бандаже, вештачке руке, ноге и очи, ортопедске апарате, хируршке инструменте, електромедицинске апарате, завоје у најбољем квалитету држи 723 —

Лиферант многих болница и болничких кас

АУГУСТ ЦИГЛЕР, НОВИ САД, (Ujvidek) Ugarska,
преко од Централног кредитног завода бр. 7.

Ценовници се шаљу на захтев бесплатно.

ОБЈАВА.

Част ми је објавити врло поштованој публици, да сам

У НОВОМ САДУ
(улица Лауша Кошута бр. 29.)

отворио

ПИСАРНИЦУ АГЕНЦИЈЕ ЗА КЕЛНЕРЕ

и завод, који служи

СМЕШТАЊУ НАМЕШТЕРИКА,

Ја посредујем смештање главних келнера, келнера, собарица, слуге, чељади и осталог каванског особља.

Обричући, да ћу како усмене тако и писане налоге извршивати тачно и брзо, молим врло поштовану публику, да ми повери што многобројнијих налога.

С одличним поштовањем

Светозар М. Косовац

агент за келнере

8—20

